

Серія: Педагогіка і психологія

# НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Вінницького державного  
педагогічного університету  
імені Михайла Коцюбинського

ЧАСТИНА 1

ВИПУСК 42 • 2014

ББК 74. 00+88. 40+88. 840  
Н 34

## НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Вінницького державного педагогічного університету  
імені Михайла Коцюбинського.

Серія: Педагогіка і психологія

№ 42 • 2014 р.

Рекомендовано до друку рішенням вченої ради  
Вінницького державного педагогічного університету  
імені Михайла Коцюбинського від 26 листопада 2014 р. (протокол №5)

### РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

- В.І. Шахов** – доктор педагогічних наук, професор (головний редактор)  
**О.В. Шестопалюк** – доктор педагогічних наук, професор, академік Академії наук вищої освіти України  
**Н.Г. Ничкало** – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПН України  
**О.В. Сухомлинська** – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПН України  
**Р.С. Гуревич** – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України  
**О.В. Акімова** – доктор педагогічних наук, професор (заступник головного редактора)  
**Г.С. Тарасенко** – доктор педагогічних наук, професор  
**Г.О. Балл** – доктор психологічних наук, професор  
**Б.А. Брилін** – доктор педагогічних наук, професор  
**А.М. Коломієць** – доктор педагогічних наук, професор  
**М.В. Савчин** – доктор психологічних наук, професор  
**В.М. Галузяк** – кандидат психологічних наук, доцент  
**М.І. Томчук** – доктор психологічних наук, професор  
**П.М. Гусак** – доктор педагогічних наук, професор  
**Мазур Пьотр** – професор надзвичайний, доктор габілітований (Польща).

Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету  
імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія: Зб. наук.  
праць. – Випуск 42. – Ч.1. / Редкол.: В.І. Шахов (голова) та ін. – Вінниця:  
ТОВ «Нілан ЛТД», 2014. – 372 с.

ISBN 978-966-2770-30-8

У збірнику вміщені наукові статті з актуальних проблем сучасної педагогіки та психології, в яких розкриваються питання дидактики, теорії і методики виховання, професійної освіти, соціальної педагогіки, порівняльної педагогіки, історії педагогіки, педагогічної психології. Серед авторів публікацій відомі науковці України та зарубіжжя.

Публікації збірника адресовані науковцям, викладачам, учителям, студентам, а також усім, хто цікавиться проблемами сучасної педагогіки та психології.

Збірник внесений до оновленого переліку наукових фахових видань України постановою президії  
ВАК України від 10.02.2010 р. № 1-05/1

Літературний редактор: М.О. Давидюк  
Комп'ютерний набір і верстка: Н.Р. Опушко

ББК 74. 00+88. 40+88. 840

ISBN 978-966-2770-30-8

© Автори статей. 2014

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

Афанасьєва О.С. ДОСЛІДЖЕННЯ ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ НАУКОВИХ СТУДІЙ	138
Васкленко Н.В. РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ ОСОБИСТОСТІ: ТЕХНОЛОГІЯ, ДОСВІД ПРАКТИКА	139
Волошина О.В., Дудник Б.М. МОДЕЛЬ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ВИХОВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ В УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ	140
Гашук В.А. ВИЗНАЧЕННЯ КРИТЕРІВ ТА ПОКАЗНИКІВ ДЕОНТОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНOSTІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ	141
Гвиздовська М.Р. ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНИХ ЦІННОСТЕЙ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ	142
Герасимова І.Г., Марценюк Н.А. ПРОФЕСІЙНА МОБІЛЬНІСТЬ ЯК НЕОБХІДНА ВИМОГА ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СУЧАСНОГО МЕНЕДЖЕРА	143
Герлянд Т.М. КОМПОНЕНТИ, КРИТЕРІЇ ТА ПОКАЗНИКИ СФОРМОВАНОСТІ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ АГРАРНОГО ПРОФІЛЮ	144
Глушок Л.М. СУЧАСНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ	147
Гвидюк О.П. КРИТЕРІЇ, ПОКАЗНИКИ ТА РІВНІ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ ДО ФІЗИЧНОГО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ	151
Головня Н.М. ПЕДАГОГІЧНА МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ НА ЗАСАДАХ ДИДАКТИЧНОГО ВИБОРУ	156
Грицай Н.Б. МОДЕЛЬ МЕТОДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ БІОЛОГІЇ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ	159
Дешук Т.М. ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ	162
Добровольська К.В. ЧИННИКИ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНИХ ВНЗ	169
Ерсьозоглу І. ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ МЕНЕДЖЕРІВ ОСВІТИ ШКІЛЬНОГО РІВНЯ	174
Жарова О.В. ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ-РАДІОТЕХНІКІВ У ТЕХНІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТАХ	177
Ігнатова О.М., Леонітєва В.А. ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВИКЛАДАЧІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	180
Кіншева А.Ю. ПРОГНОЗУВАННЯ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ	184
Коростелін М.О. УМІННЯ ПОПЕРЕДЖЕННЯ КОНФЛІКТІВ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ТОВАРОЗНАВСТВА ТА КОМЕРЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	188
Кубанов Р.А. ЗМІСТ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ І ПОКАЗНИКИ ЇЇ ЯКОСТІ	192
Левчук Н.В. САМОСТІЙНА ПІЗНАВАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ У ЗМІСТІ ЕКОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН	196
Любченко О.В. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ УМІНЬ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	200
Макодай І.І. ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ПЕДАГОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ	204
Марлова А.С. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ ДО ОПРАЦЮВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ФАХОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ	209
Марусечко І. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ ВЧИТЕЛЯ	213
Мельник О.В. ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ СТУДЕНТАМИ-АГРОНОМАМИ	216
Мисловська С.К. СУТНІСТЬ І СТРУКТУРА ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНИХ ВНЗ	218
Михальчук Ю.О. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ОСОБИСТІСНОГО КОМПОНЕНТА ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО МЕНЕДЖЕРА	223
Мішенюк Р.М. ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ОФІЦЕРІВ УПРАВЛІННЯ ОРГАНАМИ ОХОРОНИ ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ ЯК ПРЕДМЕТ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	227
Нечепоренко М.А. ДЕФІНІТИВНИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ ДО ПРОФЕСІЙНО-ОСОБИСТІСНОГО САМОРОЗВИТКУ	233
Немцева Н.С. СУТНІСТЬ І ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОФЕСІЙНО-ОСОБИСТІСНОГО СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ІНЖЕНЕРА	236
Остраус Ю.М. ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «ПРОФЕСІЙНО-КОМУНІКАТИВНА КУЛЬТУРА МАЙБУТНІХ СІМЕЙНИХ ЛІКАРІВ»	242

5. Коротаєва Е.В. // Педагогическое образование в России. – 2012 - № 3. – С.11-12
6. Матвейчук Е.В. // Педагогическое образование в России. – 2012 - № 3. – С.11-12
7. Копилова О.М. Формування професійних цінностей студентів у процесі навчання педагогічних дисциплін у вищих навчальних закладах: Автореферат дис... канд. пед. наук / Копилова Оксана Миколаївна. – Кривий Ріг, 2011. – 23 с.
8. Сластенин В.А. Введение в педагогическую аксиологию : [учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений] / В.А. Сластенин, Г.И. Чижикова. — М. : Издательский центр "Академия", 2003. — 192 с. — с.117-119.
9. Тошенко Ж.Т. Новый взгляд на понятие «корпоративная культура» / Тошенко Ж. Т., Могутнова Н. Н. // Социс. – 2005. – № 4. – С.107-108.

УДК 378

## ПРОФЕСІЙНА МОБІЛЬНІСТЬ ЯК НЕОБХІДНА ВИМОГА ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СУЧАСНОГО МЕНЕДЖЕРА

І.Г.Герасимова, Н.А.Марценюк

**Анотація.** В статті обґрунтовується важливість як іншомовної підготовки, так і формування професійної мобільності, фахівців у сфері менеджменту.

**Ключові слова:** професійна діяльність, професійна підготовка, професійна мобільність, професійні якості, професійні обов'язки менеджера.

**Аннотация.** В статье обосновывается приоритетность иноязычной подготовки и формирования профессиональной мобильности специалистов сферы менеджмента.

**Ключевые слова:** профессиональная деятельность, профессиональная подготовка, профессиональная мобильность, профессиональные качества, профессиональные обязательства менеджера.

**Summary.** The article is devoted to the problem of specialists training in the sphere of Management; the importance of foreign language training and professional mobility forming are substantiated in the article.

**Key words:** professional activity, professional training, professional mobility, professional qualities, professional duties.

**Постановка проблеми.** Стрімкі зміни суспільного буття, що характеризують перехід до постіндустріального, або ж інформаційного, суспільства спричиняють зміни всіх галузей діяльності. Значні трансформації відбуваються й у сфері управління, що зумовлює посилення вимог до спеціалістів з менеджменту.

Однією з характерних особливостей розвитку інформаційного суспільства є зростання ролі сфери послуг, посилення значення інтелектуального потенціалу. Інформація, знання стають головним виробничим ресурсом сучасності, проте вони швидко застарівають, а отже виникає потреба їхнього оновлення. Вимоги сучасності диктують зміни до професійної підготовки нової генерації управлінських кадрів, фахівців з менеджменту.

Динамічні перетворення, що відбуваються, не оминають і аграрну галузь. Успішність розвитку АПК значною мірою залежить від виходу української сільськогосподарської продукції на міжнародні ринки, що пов'язано з процесами євроінтеграції, інтенсифікацією міжнародної торгівлі. Маємо передбачити можливість візитів у нашу країну іноземних партнерів, стажування українських фахівців за кордоном, прихід на агропромисловий ринок України представництв іноземних компаній тощо. Усе назване вище значно розширює можливості професійної реалізації молодих спеціалістів з менеджменту й зумовлює актуальність іншомовної підготовки майбутніх фахівців як засобу реалізації професійної мобільності. Сфера професійної самореалізації фахівця, який вільно володіє іноземною мовою, значно розширюється, збільшує шанси досягнення професійного успіху.

Тому вимоги до менеджерів-професіоналів у сучасних умовах вже не обмежуються тільки теоретичною і практичною вузькоспеціалізованою підготовкою. У таких умовах знання іноземної мови

стає обов'язковою складовою професійної підготовки, воно сьогодні вже не є метою, а засобом, ознакою професіоналізму фахівця.

Повною мірою погоджуємося із думкою, що професійна діяльність в умовах, які стрімко змінюються, зумовлює ситуацію, коли перемагає той, хто навчається оперативнішим і таким чином має змогу якомога швидше відповісти на будь-який «виклик». Виразним на часі постає професіоналізм високого гатунку [4].

Варто зважати на те, що професійна діяльність фахівця з менеджменту в ситуації нестабільності на ринку праці зумовлює потребу всебічного розвитку особистості. Саме розвиток інтелектуальних властивостей, спрямованості, самосвідомості є передумовою адекватного сприйняття реальності, набуття життєвого досвіду, зумовлює шляхи адаптації, які надають змогу фахівцеві змінювати свою поведінку залежно від ситуації, що виникає.

Потреба гнучкого реагування на ситуацію, яка складається на ринку праці, зумовлюється також і відсутністю гарантованих державою місць працевлаштування, досвіду роботи, що становить значні труднощі для молодих спеціалістів з менеджменту. Досить часто молодь, яка має підготовку у сфері управління, постає перед необхідністю змінювати напрям професійної діяльності, переходити із однієї галузі виробництва в іншу, завдяки самоосвіті здобувати професійно необхідні знання, вміння, навички. Усе назване вище й становить основу професійної мобільності.

**Аналіз раніше виконаних досліджень.** Попри важливість і актуальність формування професійної мобільності майбутніх фахівців з менеджменту в аграрній сфері в процесі іншомовної підготовки, що проблему ще не досліджено достатньою мірою. Починаючи її вивчення, маємо визначитися з основною категорією нашої наукової розвідки – «професійна мобільність». Зазначимо, що проблему професійної підготовки менеджерів досліджували Н.Андрущенко, Л.Бондарева, Л.Влодарська-Зола, Є.Воробйова, І.Герасимова, О.Деркач та ін.

Питання іншомовної підготовки в професійному становленні фахівців з вищою освітою розглядали вітчизняні вчені Я.Булахова, Л.Канова, Н.Шеверун, зарубіжні науковці А.Е.Бижкенова, Н.Кубанева, І.Нешадим, Є.Соколова та ін.

Різні аспекти професійної мобільності та конкурентоспроможності фахівця на ринку праці розглядали такі науковці, як П.Блау, Н.Василенко, Л.Данилов, Н.Ничкало, О.Симончук, Д.Чернілевський, О.Щербак та ін.

Психолого-педагогічний аспект формування професійної мобільності розглянуто в дослідженнях вітчизняних і зарубіжних учених, таких як Л.Амірова, Л.Горюнова, Є.Іванченко, О.Львов, Н.Кожемякіна, Л.Сушенцева, І.Хом'юк та ін.

**Мета статті** – узагальнити погляди на сучасне розуміння поняття «професійна мобільність», а також визначити її місце в структурі професійної підготовки сучасного менеджера.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Проблема професійної мобільності є багатогранною, проте останніми роками активно здійснюються педагогічні дослідження щодо її формування в майбутніх фахівців різних напрямів діяльності.

Зупинимося, насамперед, на сучасному тлумаченні поняття «мобільність».

Зазначимо, що це явище потрапило у коло наукових інтересів представників різних галузей наук: філософії, соціології, економіки, психології, педагогіки та ін. Попри різні тлумачення мобільності, всі вони пов'язуються з рухом, дією. Мобільність – це рухливість, здатність швидко виконувати певні завдання [16].

Відповідно до сфер діяльності людини мобільність може бути різних видів, а саме – соціальна, кар'єрна, трудова, професійна, академічна, культурна, соціокультурна та ін.

Професійна мобільність є одним із видів мобільності сучасного фахівця. Так само як інші види мобільності, вона також пов'язана із здатністю до переміщень. Закономірно, що зміст професійної мобільності становлять рух, динаміка, активність, готовність до змін, а також певні професійні якості, які їх забезпечують, зокрема – готовність навчатися та перенавчатися, самовдосконалюватися, опановуючи нові напрями діяльності як у межах набутого фаху, так і за потреби його зміни. Закономірно, що професійну мобільність радше розглядають у двох аспектах: як характеристику діяльності та якості особистості. Готовність і здатність виявляти ці якості у професійній діяльності свідчить про те, що спеціаліст є професійно мобільним.

Зазначимо, що явище мобільності починають досліджувати представники соціологічних наук. Зокрема, П.Сорокін [15, с. 373] визначає соціальну мобільність як певний перехід індивіда або соціального об'єкта (цінності), тобто всього того, що створено або модифіковано людською діяльністю, з однієї соціальної позиції до іншої, а професійну мобільність розглядає її основним компонентом.

Професійна мобільність розглядається також як вид трудової мобільності. Прикладом може слугувати визначення С.Кугель [11, с. 50], де в основу професійної мобільності вкладається зміна становища працівників або їхніх груп у сформованій професійній структурі суспільства.

С підстави стверджувати, що в основі сучасного розуміння професійної мобільності перебувають соціальні переміщення – зміна статусу індивіда в соціальній структурі організації, а також трудові переміщення, які характеризують рух у професійній структурі суспільства.

Підкреслимо також, що тривалий час мобільність робочої сили (традиційно – у радянській науці) розглядалася як негативне явище, що пов'язане із плінністю робітників та їх звільненням (С. Рошін і Т. Рахумова) [13, с. 233]. Проте сьогодні її виявлення забезпечує фахівцеві успішну самореалізацію в суспільстві, розвиток якого неможливо спрогнозувати й передбачити.

Здійснене нами узагальнення різних трактувань до визначення професійної мобільності дає змогу виділити три підходи, які, на нашу думку, є найбільш поширеними.

Як соціальну категорію професійну мобільність розглядали С.Кугель [11], П.Сорокін [15].

Психологічний підхід до аналізу професійної мобільності здійснювали Ю.Дворецька [5], Л.Сушенцева [17] та ін.

Науковці А. Вашенко [2], Л. Горюнова [4], О. Дементьєва [6], Н. Кожемякіна [10], Л. Сушенцева [17], Ю. Гуров, Т. Сильвестрова [3] та ін. досліджували професійну мобільність як педагогічну категорію.

На підставі аналізу та узагальнення робіт названих вище науковців ми систематизували розуміння професійної мобільності, поділивши їх на соціологічний, психологічний та педагогічний підходи, представлений в таблиці 1.

Таблиця 1

## Підходи до розуміння поняття «професійна мобільність»

Підхід	Змістовне наповнення
Соціологічний	Зміна позиції індивіда у професійно-кваліфікаційній структурі суспільства; становище, яке здатні посісти індивіди в суспільстві; зміна індивідом чи групою індивідів однієї професії на іншу, у вузькому значенні – швидке виконання певних завдань; професійний вибір молоді; плінність робітників та їх звільнення
Психологічний	Якість особистості, необхідна для успішної життєдіяльності в сучасному суспільстві, яка є результатом самовдосконалення особистості, базується на стабільних цінностях та потребі у самоорганізації, самовизначенні і саморозвиткові, здатності швидко реагувати на зміни в соціумі завдяки грамотності, освіченості та професійній компетентності і проявляється як психологічна готовність фахівця до розв'язку широкого кола виробничих завдань, здатність оперативно, швидко перебудуватись залежно від ситуації, гнучкість поведінки; здатність і готовність швидко й успішно опанувати нову технологію, виконувати нові виробничі завдання, здобувати необхідні знання й уміння; процес перетворення людиною самої себе, а також професійного та життєвого середовища.
Педагогічний	Інтегрована сукупність соціальних, індивідуальних та професійних якостей особистості, яка проявляється у здатності успішно переключатися на інший вид діяльності, а також змінювати вид діяльності у професійній сфері; вмінні ефективно використовувати систему професійних прийомів для виконання будь-яких завдань у сфері діяльності та порівняно легко переходити від одного виду діяльності до іншого, володінні високим рівнем узагальнених професійних знань, досвідом їх удосконалення та самостійного оволодіння; результатом якої є її самореалізація в обраній професії та житті; процес самовдосконалення особистості та перетворення професійного й життєвого середовища.

Узагальнюючи визначення, які дають науковці, ми можемо зауважити, що в основі соціологічного підходу визначення професійної мобільності є опис змін позиції індивіда в соціальній структурі суспільства. В основі психологічного підходу – особисті якості індивіда, які дають йому змогу здійснити або забезпечують ці переміщення. Педагогічний підхід об'єднує ці два підходи, тому що має на меті забезпечити переміщення індивіда в соціальній структурі суспільства завдяки відповідній підготовці майбутніх фахівців під час їхнього навчання у вищому навчальному закладі.

Позаяк мобільність у широкому значенні – це рух, активність, це якість, яка від природи притаманна всім людям. Але комусь більшою мірою, комусь меншою. На це впливають і темперамент, і особисті якості, і спосіб життя. Професійна мобільність – включає природну мобільність людини та

якості, яких людина набуває протягом процесу соціалізації, навчання, професійної діяльності завдяки застосуванню знань, умінь, навичок, вмінню швидко переключатися з одного виду діяльності на інший та застосування їх під час виконання професійних завдань. Відповідно, перед навчальними закладами постає завдання розвитку цих якостей у майбутніх фахівців під час їхнього навчання у ВНЗ задля виявлення своєї компетентності, конкурентоспроможності на сучасному ринку праці в умовах динамічних змін в економіці та інших сферах життєдіяльності сучасної людини.

Розглядаючи проблему формування професійної мобільності у контексті професійної підготовки майбутніх менеджерів, маємо перш за все відзначити, що сьогодні фахівців такого напрямку готують різні навчальні заклади, відповідно надаючи їм певного спрямування. З одного боку, спостерігається надлишок таких фахівців, а з іншого – їхнє працевлаштування на різних підприємствах, в організаціях, сферах діяльності. Типовою є ситуація необхідності професійної переорієнтації, що підтверджує необхідність виявлення менеджерами професійної мобільності.

Досвід роботи із студентами заочної форми навчання, які здобувають другу вищу освіту, яскраво доводить, що ті, хто здобуває спеціальність менеджера, навчаючись у ВНАУ, працюють у різних організаціях. Зокрема, у страхових компаніях, фінансових та банківських установах, у системі АПК тощо. На наше запитання щодо того, яких знань, умінь, навичок їм бракує, студенти відповідають залежно від напрямку діяльності, до якої вони залучені. Таким чином, стає зрозуміло, що попри все створити умови для професійної підготовки майбутніх менеджерів дуже складно, бо в умовах мінливості сучасного ринку праці передбачити сферу професійного застосування знань майбутніх фахівців досить складно. Відповідно для того, щоб забезпечити фахівцеві знання не підручті професійної діяльності, він має бути підготовлений до самостійного його набуття.

До цього варто також додати й різновекторність потенційних професійних обов'язків фахівця з менеджменту. Науковці використовують різні підходи для визначення кола обов'язків менеджера. Так, Й.Завадський [8] визначає такі основні функції і завдання, які здійснюють менеджери-керівники:

- Лійне управління й упровадження ринкового механізму господарювання.
- Прогнозування, визначення цілей і першочергових завдань.
- Організація, мотивація і контроль.
- Розпорядництво, регулювання і координація.
- Управління матеріально-технічними і фінансовими ресурсами.
- Управління трудовими ресурсами та мета управління.
- Підприємницька діяльність.
- Управління маркетингом.
- Управління нововведеннями.
- Управління природокористуванням.
- Управління зовнішньоекономічними зв'язками.

Коло обов'язків досить широке і трансформується в процесі зміни виду діяльності. А це означає, що обов'язки, які виконуватиме фахівець, можуть і будуть й надалі трансформуватися, а задля успішної кар'єри йому необхідно гнучко, швидко й успішно реагувати на нові вимоги, постійні зміни в них.

Маємо також взяти до уваги, що фахівці з менеджменту працюватимуть у системі людина – людина, що зумовлює цілу низку вимог до їх особистісних властивостей та якостей, які забезпечать як вияв професійної мобільності, так і успішність взаємодії з іншими. Необхідність налагодження взаєморозуміння з різними людьми, гнучке реагування на їхні особистісні риси зумовлює, потребу пристосування до кожного, розвитку адаптаційного потенціалу тощо.

**Висновки.** Означене вище зумовлює важливість формування професійної мобільності як складової професійної підготовки майбутніх фахівців у сфері менеджменту. А процес іншомовної підготовки надає потенційно великі можливості для реалізації цього завдання.

**Перспективи подальшого дослідження.** Теоретичне та методичне забезпечення формування професійної мобільності в процесі іншомовної підготовки становитиме перспективи нашої подальшої роботи.

#### Література

1. Безпалько О.В. Компоненти професійної мобільності майбутніх соціальних педагогів / О.В. Безпалько // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 11. Соціальна робота. Соціальна педагогіка : зб. наук. праць. – Випуск 14, Ч. 2. – К. : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2012. – С. 73-80.
2. Ваченко А. М. Формування професійної мобільності майбутніх офіцерів у процесі навчання у вищих військових навчальних закладах : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / А.М.Ваченко. – Одеса, 2006. – 183 с.

3. Гуров Ю. С. Образовательные потребности студенческой молодежи / Ю. С. Гуров, Т. Я. Сильвестрова // Тезисы конференции качества жизни. – 2001. – № 2. – Т. 1. – С. 41-44.
4. Горюнова Л.В. Профессиональная мобильность специалиста как проблема развивающегося образования // Ресурс : диссертация ... д-р пед. наук : 13.00.08 / Л.В. Горюнова. – Ростов-на-Дону, 2006. – 427 с.
5. Дворецкая Ю. Ю. Психология профессиональной мобильности личности : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.01 / Юлия Юрьевна Дворецкая. – Краснодар, 2007. – 143 с.
6. Деметьева О.М. Формирование социально-профессиональной мобильности студентов в учреждениях среднего профессионального образования : автореф. ... дис. канд. пед. наук : спец. 13.00.08 / О.М. Деметьева. – М., 2009. – 22 с.
7. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. / І. М. Дичківська. – К: Академвидав. – 2004. – 352 с.
8. Завидський Й. Менеджмент : Management – Т. 1. – К: Українсько-фінський інститут менеджменту і бізнесу, 1997. – 543 с.
9. Іванченко Є. А. Формування професійної мобільності майбутніх економістів у процесі навчання у вищих навчальних закладах : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Є. А. Іванченко. – Одеса, 2005. – 181 с.
10. Кожемякіна Н. І. Соціально-педагогічні умови формування професійної мобільності майбутніх менеджерів-інженерів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Кожемякіна Н. І. – Одеса, 2006. – 329 с.
11. Кугель С. А. Профессиональная мобильность в науке / С. А. Кугель. – М.: Наука, 1983. – 372 с.
12. Одетов Ю. Г., Руденко Г. Г., Журавлев П. В. Миграционные процессы и занятость в России (история и современность) : учеб. пособие. – М.: Изд-во Рос. экон. акад., 1995. – 430 с.
13. Рошни С. Ю. Экономика труда : экономическая теория труда : учеб. пособие для студ. вузов / С. Ю. Рошни, Т. О. Разумова; МГУ им. М. Ю. Ломоносова. – М.: Инфа-М, 2001. – 400 с.
14. Рывкина Р. В. К изучению социолого-психологических аспектов трудовой мобильности / Р. В. Рывкина // Методологические проблемы социологического исследования трудовых ресурсов: [сб. статей] / отв. ред.: Т. И. Заславская, Р. В. Рывкина. – Новосибирск: Наука, 1974. – С. 79-107.
15. Сорокин П. Человек. Цивилизация. Общество / П. Сорокин; пер. с англ.; под общ. ред. А. Ю. Согомонова. – М.: Политиздат, 1992. – 543 с.
16. Сучасний словник іноземних слів. – К.: Довіра, 2006. – 789 с.
17. Сушенцева Л. Л. Професійна мобільність як сучасна педагогічна проблема / Л. Л. Сушенцева // Новые технологии обучения : науч. метод. сб. / Ин-т инновационных технологий и содержания образования МОН Украины, Академия междунар. сотрудничества по креативной педагогике. – К.: Винница, 2010. – Вып. 66, ч. 2. – С. 203-210.

УДК 377.14

### КОМПОНЕНТИ, КРИТЕРІЇ ТА ПОКАЗНИКИ СФОРМОВАНOSTІ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ АГРАРНОГО ПРОФІЛЮ

Т.М.Герлянд

**Анотація.** У статті проаналізовані критерії та показники, за допомогою яких можна діагностувати рівні загальноосвітньої компетентності майбутніх кваліфікованих робітників аграрного профілю, а також представлені її змістовно-технологічні характеристики.

**Ключові слова:** критерії, показники сформованості загальноосвітньої компетентності, діагностування, інтеграція.

**Аннотация.** В статье проанализированы критерии и показатели, с помощью которых можно диагностировать уровни общеобразовательной компетентности будущих квалифицированных рабочих аграрного профиля, а также представлены ее содержательно-технологические характеристики.

**Ключевые слова:** критерии, показатели сформированности общеобразовательной компетентности, диагностирование, интеграция.

**Summary.** In the article attention paid to the analysis of criteria and indicators that can be used to diagnose level of general competence of future skilled workers agrarian structure, as well its content-technological characteristics.

**Key words:** criteria, indicators formation of general competence, diagnosis, integration.

**Постановка проблеми.** Актуальність дослідження загальноосвітньої компетентності визначається необхідністю якісної підготовки учнів професійно-технічних навчальних закладів (ПТНЗ) до активної

© Т.М.Герлянд